

Maak van leerlingen geen (tijd)vakkenvullers

De kwaliteit van het Centraal Schriftelijk Examen (CSE) geschiedenis op het vwo staat al jaren onder druk. Maar het examen vervangen door een toets waarbij leerlingen 10 tijdvakken en 49 kenmerkende aspecten uit hun hoofd moeten leren, zoals Piet de Rooy voorstelt, is geen oplossing. Geschiedenis is geen invuloefening, betogen Sander Kruse en Sabien Onvlee, docenten geschiedenis op het Barlaeus Gymnasium in Amsterdam.

Sabien Onvlee is docent geschiedenis en maatschappijleer aan het Barlaeus Gymnasium. Daarnaast werkt zij als tekstschrijver en journalist.

Sander Kruse is docent geschiedenis en maatschappijleer aan het Barlaeus Gymnasium en docent Politieke en Economische Geschiedenis aan de afdeling Politicologie van de Universiteit van Amsterdam.

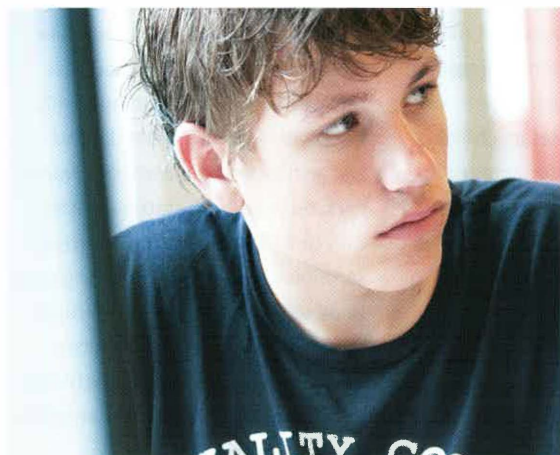
Op 12 juli jongstleden schreven Piet de Rooy c.s. in *NRC Handelsblad*¹ dat de huidige wijze van geschiedenis examineren achterhaald en beneden de maat is. Professor De Rooy stelt daarom voor om het huidige examen te vervangen door een 'examen nieuwe stijl'. Dat is het examen waarmee de afgelopen twee jaar op een aantal scholen in den lande is geëxperimenteerd. In dit examen wordt 'oriëntatiekennis' getoetst: de (West-)Europese geschiedenis van de prehistorie tot nu. Dat is nogal veel. Om het voor de leerling behapbaar te maken, wordt deze geschiedenis daarom aangeboden aan de hand van de tien tijdvakken die Piet de Rooy in 2004 zelf heeft vastgesteld, als voorzitter van de veelgeprezen commissie die het geschiedenisonderwijs moest verbeteren. Ieder tijdvak typeert een periode, van de Tijd van jagers en boeren (prehistorie) tot de Tijd van televisie en computer. Al deze tijdperken hebben een aantal 'kenmerkende aspecten' - 49 in totaal. Van vwo-leerlingen wordt op het eindexamen nieuwe stijl voornamelijk verwacht dat zij historische bronnen in de tijd (lees: het bijpassende

tijdvak van De Rooy) kunnen plaatsen en op basaal niveau oorzakelijke verbanden kunnen leggen. Examens worden op die manier een simpele invuloefening: (tijd)vakkenvullen. De Rooy meent dat zijn examen leerlingen leert om hun kennis toe te passen en historische processen te doorgronden. Was dat maar waar. De vragen zijn van een tenenkrommende simplicitéit. Een voorbeeld uit het examen nieuwe stijl (editie 2010):

Een bewering: 'Tussen de industrialisatie van de westerse wereld en de manier waarop in de twintigste eeuw de twee wereldoorlogen zijn gevoerd, bestond een causaal verband.' Leg met een voorbeeld uit welk verband daartussen bestond.

Deze vraag lijkt diep te graven maar het antwoord blijkt kinderlijk eenvoudig: industrialisatie leidde tot de massale productie van nieuw wapentuig. Deze wapens werden ingezet in de beide wereldoorlogen, met alle gevolgen van dien. Het kan toch niet zo zijn dat dit het soort examens is waar Piet de Rooy c.s. op zitten te wachten?

► Noot van de redactie: op 16 en 18 juli werd in dezelfde krant op dit artikel gereageerd door resp. Maas van Egdom en Maria Grever, Stephan Klein en Carla van Bortel. De volledige bijdrage van Maas van Egdom kunt u nalezen op www.vgnkleio.nl.

Dwingend keurslijf

Laat duidelijk zijn dat er op zich niets mis is met de tijdvakken van De Rooy. Deze bieden kinderen een overzichtelijk kader dat hen helpt om de geschiedenis te begrijpen. Want periodiseren vinden leerlingen moeilijk. Maar het probleem is dat dit hulpmiddel een dwingend keurslijf is geworden: de moeder aller kapstokken om alle lesmethodes en curricula van basisschool tot en met het eindexamen aan op te hangen. Dat deze indeling alleen in Nederland wordt toegepast en bijzonder eurocentrisch is (de tien tijdvakken karakteriseren het verloop van de West-Europese geschiedenis), wordt daarbij gemakshalve vergeten. Bovendien was Piet de Rooy zelf de eerste om toe te geven dat zijn tijdvakindeling 'geen enkele wetenschappelijke pretentie' heeft en beweerde hij dat ze voor eindexamenleerlingen niet meer dan een handig geheugensteuntje zou moeten zijn.

Oriëntatiekennis is een welkome vernieuwing in het onderwijs geweest. Verschillende enquêtes onder docenten geschiedenis onderstrepen dit. De meerderheid van diezelfde docenten geeft echter ook aan geen heil te zien in de beoogde centrale examinering van de tijdvakken. En waarom moet dit onderdeel eigenlijk landelijk getoetst worden? In de huidige situatie maakt het deel uit van het schoolexamen en dat is prima. Dan kan de docent de stof die hij met zijn leerlingen behandeld heeft op niveau bevragen. Een schoolexamen oriëntatiekennis is een goede waarborg tegen zowel de oorspronkelijke bezwaren van De Rooy als het (tijd)vakkenvullen.

Hoe kan het CSE dan wel verbeterd worden? Want Piet de Rooy heeft gelijk als hij zich afzet tegen de krampachtige manier waarop het CITO transparante eindexamens wil afleveren. De huidige examens (inclusief de pilot-examens 'nieuwe stijl') komen veelal neer op tekstbegrip en zijn aantoonbaar te 'makkelijk'. Leerlingen met inzicht doorzien de vragen niet (zo makkelijk kan het toch niet zijn)? En leerlingen die hard geleerd hebben erge-

'Het probleem is dat het hulpmiddel een dwingend keurslijf is geworden'

ren zich aan de hoeveelheid informatie die 'weggegeven' wordt: noch op kennis noch op inzicht wordt een beroep gedaan. De normering die achteraf wordt toegepast om de uitslagen in lijn te brengen met de resultaten van eerdere examens leidt er vervolgens toe dat goede leerlingen al jaren relatief lager scoren en kinderen met weinig punten relatief hoger scoren. In plaats van te differentiëren, wat een goede toets behoort te doen, werken deze examens dus nivellerend. Volgens ons is dat nu juist niet de bedoeling van goed onderwijs.

Het is tijd voor een kwaliteitsimpuls voor de geschiedenisexamens. Laat leerlingen tijdens hun schoolonderzoek examen doen in oriëntatiekennis, met de tijdvakken van De Rooy als geheugensteun, en maak van het Centraal Schriftelijk een échte proeve van historische bekwaamheid. ■

